

از صدر اسلام تاکنون قرآن در جوامع اسلامی از جایگاه تربیتی و منزلت بالایی برخوردار بوده است، به طوری که هر مسلمانی علاقه دارد که فرزند خود را با تمسک به کتاب خداوند تربیت کند.

در جامعه ما هم به اقتضای جایگاه خاص دین اسلام در فرهنگ مردم ایران و هم منزلت قرآن در اعتقادات دینی آموزش و بهره‌گیری از این انقلاب هم‌چون مبنای تربیت در دوران کودکی مورد توجه قرار گرفته است. از این رو، به‌ویژه در سال‌های پس از انقلاب اسلامی، توجه به ضرورت بهره‌مندی از قرآن کریم در دوران کودکی، با توجه به ویژگی‌های سنی کودک پیش‌دبستانی (۵-۶ ساله) از یک سو و مدنظر قرار گرفتن نتایج برخی از پژوهش‌ها که گفته شده است در مقابل یک سال آموزش پیش از دبستان ۷ برابر سود عائد اجتماع خواهد شد از سوی دیگر، موجب شده است که دست‌اندرکاران و برنامه‌ریزان پیش‌دبستان به برنامه و فعالیت‌های قرآنی پیش‌دبستان نگاهی ویژه داشته باشند و این فعالیت‌ها را در برنامه یادگیری مستقلی با عنوان «انس با قرآن کریم و علاقه به یادگیری آن» بگنجانند. از نظر برنامه‌ریزان و مؤلفان راهنمای برنامه درسی دوره پیش‌دبستان این هدف باید در قالب فعالیت‌های متنوع و جذاب یاددهی و یادگیری این دوره، در قلمروهای پنج‌گانه محقق شود.

کلیدواژه‌ها:

انس با قرآن کریم، گوش دادن، یادگیری.

تأملی چند در قلمروهای هدف برنامه انس با قرآن کریم در دوره پیش از دبستان

علاقه به شنیدن یا گوش دادن

مهدی مروجی

کارشناس دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی

چنان که مشاهده می‌شود در قلمروها از عبارت علاقه به شنیدن استفاده شده است که به نظر نگارنده، انتخاب این عبارت برای تحقق هدف «انس با قرآن کریم و علاقه به یادگیری آن» جای تأمل دارد. «مفهوم انس» بعد عاطفی یا «روان پویایی» است و شامل انرژی روانی، احساسات و انگیزه‌ها می‌شود که وظیفه آن تأمین تعادل روانی کودک (فراگیرنده) است. و چون در کنار «علاقه به یادگیری» آمده است، بنابراین باید انرژی لازم تکراری برای فرایند یادگیری فراهم کند، زیرا بعد عاطفی و بعد شناختی (یادگیری) همواره با کشش‌های نشأت گرفته از فرایند تعامل فعال می‌شوند. یعنی یادگیری به وسیله عواطف (علاق و امیال) انجام می‌شود و متقابلاً یادگیری عاطفی هم تحت تأثیر شناخت فرد (کودک) قرار می‌گیرد.

این تعامل، نمی‌تواند با «علاقه به شنیدن» فعال شود؛ زیرا علاقه به شنیدن «یک احساس است» و نمی‌تواند تأثیر چندانی بر یادگیری داشته باشد. اما اگر زمینه تحول آن، که از نظر قرآن یکی از آن‌ها «سکوت» است، همان طور که می‌فرماید: «وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ»، فراهم شود، در این میان احساس شنیدن با توجه به تفاوت‌های فردی و سن فراگیرنده به «درک گوش دادن» ارتقا پیدا کرده است، و هم‌چون فعالیتی می‌تواند در تحقق هدف، فراگیرنده را یاری کند. قابل ذکر است که واژه «استماع» یا «گوش دادن» به قدری اهمیت دارد که در قرآن به دارندگان این ویژگی، از طرف خداوند متعال «مَنْزِلَتَ بِنْدِغِي» بشارت داده شده است؛ فبشر عبادی الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه، اولئک الذین هدیبهم الله و اولئک هم اولوالالباب: بشارت بده بندگان مرا، آنان که سخن را استماع می‌کنند (یستمعون القول)، یعنی خود را در مسیر گوش دادن قرار می‌دهند و با توجه گوش فرا می‌دهند و بعد طی فرایندی، آن را که بهتر است انتخاب می‌کنند (فیتبعون احسنه)، در حقیقت، روند «انتخاب کردن، آن هم بهترین نوع آن» که نوعی هدف است، می‌تواند از طریق گوش سپردن تحقق یابد.

در ارزشمندی عمل گوش دادن همین کافی است که تلاوت آیات قرآن توسط هر فرد مسلمان باید به گونه‌ای باشد، که صدای خود را «استماع» کند تا زمینه‌های تدبیر و هدایت خود را فراهم سازد (اولئک الذین هدیبهم الله). بنابراین شایسته است که این فعالیت به جای «علاقه به شنیدن»، مورد توجه برنامه‌ریزان برنامه «انس با قرآن کریم و علاقه به یادگیری آن» قرار گیرد تا زمینه‌های تحقق هدف برنامه فراهم شود.

منابع

۱. قرآن
۲. نهج البلاغه
۳. شهید مطهری، مرتضی، تعلیم و تربیت در اسلام
۴. روش آموزش قرآن کریم دوره ابتدایی ۶۰۱۱
۵. راهنمای برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی
۶. دکتر کدیور، پروین، روان‌شناسی یادگیری، سمت، تهران، ۱۳۸۶
۷. شیخ بهایی کارنامه پژوهش، پژوهشکده تعلیم و تربیت کرمان، ۱۳۸۴
۸. فصل‌نامه رشد آموزش پیش دبستانی، دوره اول، شماره ۴، تابستان ۱۳۸۹
۹. فصل‌نامه رشد آموزش قرآن، شماره ۳۲، دوره هشتم، شماره ۳، بهار ۱۳۹۰

● بعد عاطفی
و بعد شناختی
(یادگیری) همواره
با کشش‌های
نشأت گرفته از
فرایند تعامل فعال
می‌شوند. یعنی
یادگیری به وسیله
عواطف (علاق و
امیال) انجام
می‌شود

پژوهش گاه علوم انسانی مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی